

УДК 343.8

DOI <https://doi.org/10.33216/2218-5461-2020-40-2-11-19>

ПРОБАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИПРАВЛЕННЯ ОСІБ

Івчук Ю.Ю., Івчук М.Ю., Нікітіна О.В.

PROBATION AS A TOOL OF CORRECTION OF PERSONS

Ivchuk Yu.Yu., Ivchuk M. Yu. Nikitina O.V.

Питанню застосування покарань, не пов'язаних з ізоляцією засудженого від суспільства, у тому числі пробації, приділяється особлива увага у всьому світі. Інститут пробації має довгострокову історію становлення та розвитку в різних країнах світу та на цей час вже став невід'ємною частиною держави і соціуму, який виступає необхідним інструментом для здійснення контролю, нагляду, реабілітації та соціалізації правопорушників, сприяє реінтеграції правопорушника в суспільство. Разом з тим, інститут пробації є важливим фактором в запобіганні рецидиву та мінімізує витрати для держави, необхідні для утримання осіб в пенітенціарних установах. У порівнянні із зарубіжними країнами, для України інститут пробації є відносно новим явищем, якому сприяли світовий та європейський досвід і стандарти, основою яких є розвиток використання санкцій та заходів, виконання яких не пов'язане з позбавленням волі, метою яких є забезпечення принципу гуманізму як невід'ємної складової нової кримінально-виконавчої політики держави. Період впровадження даного інституту в систему кримінальної юстиції України ще до кінця не завершений.

В Україні існує відносна проблематика щодо рецидивної злочинності, яка є загальнонаціональною, оскільки в порівнянні з минулими роками, рівень рецидивної злочинності в Україні є досить високим. Це підтверджує певні недоліки у функціонуванні існуючої системи як щодо покарань, пов'язаних із позбавленням волі, так і системи альтернативних видів покарань. Для попередження рецидивної злочинності актуальним є вдосконалення діяльності пенітенціарної та наглядової пробації. Пенітенціарна пробація є тим інструментом, за допомогою якого повинна відбуватися підготовка осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення з метою трудового і побутового влаштування таких осіб після звільнення за обраним ними місцем проживання. Застосування наглядової пробації дозволить забезпечити суспільство від вчинення повторних кримінальних правопорушень особами, засудженими до альтернативних позбавленню волі видів покарань шляхом їх виправлення.

Стаття присвячена питанням визначення місця пробації в системі протидії рецидивної злочинності, надання характеристик та визначення особливостей пенітенціарної та наглядової пробації щодо засуджених.

Ключові слова: пробація, рецидив злочину, пенітенціарна пробація, наглядова пробація.

Постановка проблеми. В умовах реформування кримінально-виконавчої системи України, одним з найважливіших напрямків є розвиток системи кримінальних покарань, альтернативних позбавленню волі. У даний

час питанням застосування покарань, не пов'язаних з ізоляцією засудженого від суспільства, приділяється особлива увага у всьому світі, особливо, пробації.

Курс на лібералізацію кримінальної політики в Україні, обумовлений не тільки розширенням правозастосовчої практикисудів щодо призначення покарань, альтернативних позбавленню волі та подальшої гуманізації кримінальних покарань, а й соціально-економічними чинниками впровадження таких змін.

У п.6 ч.1 ст.2 Закону України «Про пробацію» закріплено такий інструмент як пробація, що включає в себе систему наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого.

Серед переваг пробації для держави виділяють: зниження кількості ув'язнених в місцях позбавлення волі, що дає позитивний економічний ефект, оскільки утримання правопорушника у місцях позбавлення волі є набагато дорожче для держави, ніж перебування на пробації; залишаючись у суспільстві особа не втрачає роботу та сплачує внески у держбюджет [1].

Заходи профілактики злочинів в рамках проведення пробаційної роботи спрямовані на усунення несприятливого впливу на конкретну особистість, які можуть привести до формування її антигромадської спрямованості і суспільно небезпечної поведінки. Якщо особистість вже сформована в соціально неприйнятному напрямку, то індивідуальні заходи профілактики повинні змінити антигромадську спрямованість її характеру. Крім того, вони покликані попереджати злочини, що готуються та припиняти спроби їх здійснення. Індивідуальна профілактика ефективніша, так як спрямована безпосередньо на конкретну особистість.

Більшість правопорушників стикаються з серйозними проблемами виправлення через

негативний вплив оточуючого середовища, сім'ї, що відображається на здатності особи знайти роботу або житло, повернутися в систему формальної освіти або створити (відновити) необхідні для існування в соціумі умови. За відсутності допомоги у вирішенні цих проблем, особи ризикують потрапити у коло безуспішних спроб соціальної інтеграції, повторного вчинення правопорушень, повторного засудження і соціального відторгнення. У зв'язку з цим реабілітація правопорушників та їх успішна реінтеграція в суспільство повинні входити в число основних цілей системи кримінального правосуддя.

У міжнародних конвенціях з прав людини, які мають обов'язкову юридичну силу, у стандартах і нормах Організації Об'єднаних Націй у галузі попередження злочинності та кримінального правосуддя прямо визнається справедливість цієї концепції і підкреслюється важливість заходів щодо сприяння соціальній інтеграції правопорушників як способу запобігання подальших злочинів і захисту суспільства. У зв'язку з тим, що позбавлення волі характеризується моральними, психологічними та матеріальними збитками для засуджених, внаслідок чого принижується його соціальна цінність і підвищується відчуженість особи від суспільства, з метою збереження соціальних зв'язків людини із зовнішнім світом та запобігання виникнення негативних явищ у процесі відбування покарання у виді позбавлення волі, в рамках курсу, направлено на гуманізацію усіх видів покарань, розвивається практика засудження осіб до альтернативних позбавленню волі видів покарань. Удосконалення впровадження та реалізації інструментів пробації державою особливо є актуальним щодо неповнолітніх правопорушників. У статті 37 Конвенції про права дитини зазначено, що арешт, затримання чи тюремне ув'язнення дитини здійснюються згідно з законом та використовуються лише як крайній захід і протягом

якогома більш короткого відповідного періоду часу, щоб будь-які заходи реагування щодо дитини, яка перебуває в конфлікті з законом, враховували бажаність сприяння її реінтеграції та виконання нею корисної ролі в суспільстві. Це дає підстави вважати, що питання реформування та удосконалення інституту пробації в Україні є важливим та актуальним на теперішній час.

Ступінь наукової розробленості. Вагомий внесок у дослідження сутності поняття інституту пробації, закономірності розвитку та окремі аспекти досліджуваного питання розглядалися у працях таких вчених, як В. В. Василевич, О. В. Ткачова, О. В. Беца, І. Г. Богатирьов, Д. В. Ягунов, А. П. Гель, Т. А. Денисова, О. М. Джуза, В. М. Др'омін, О. Г. Фролова, О. Г. Колб, О. В. Лисодєд, А. Х. Степанюк, В. М. Трубников, І. С. Яковець та інших.

Метою роботи є визначення місця пробації в системі протидії рецидивної злочинності, надання характеристик та визначення особливостей пенітенціарної та наглядової пробації щодо засуджених.

Виклад основного матеріалу досліджень. Інститут пробації має довгострокову історію становлення та розвитку в різних країнах світу та на цей час вже став невід'ємною частиною держави і соціуму, який виступає необхідним інструментом для здійснення контролю, нагляду, реабілітації та соціалізації правопорушників, сприяє реінтеграції правопорушника в суспільство. Разом з тим, інститут пробації є важливим фактором в запобіганні рецидиву та мінімізує витрати для держави, необхідні для утримання осіб в пенітенціарних установах.

Рецидив є однією з найбільш небезпечних форм злочинної поведінки. Зазвичай вона свідчить про небажання певної категорії осіб дотримуватися соціальних норм, прийнятих у суспільстві, а також про прагнення вирішувати свої проблеми та

розв'язувати соціальні конфлікти злочинним шляхом.

Рецидив та відповідно рецидивна злочинність неоднаково визначаються науковцями. У кримінологічній літературі як правило використовується більш широке тлумачення рецидиву. Аналіз концепції та визначень багатьох авторів дозволяє зробити висновок що найбільш поширеним є підхід, що виключає залежність від наявності чи відсутності судимості особи. Кримінологічний рецидив злочинів - це повторне вчинення нового злочину особою, яка раніше вчинила злочин незалежно від наявності у неї судимості. Кримінологічне поняття рецидиву дозволяє виділити повторність злочинів, вчинених особами: до яких за різних обставин заходи кримінально-правового впливу взагалі не вживалися; які мають непогашену або незняту судимість; судимість яких погашена чи знята; щодо яких застосовані за попередні злочини інші, не кримінальні покарання або заходи правового впливу [2; с.226-227].

На законодавчому рівні визначення рецидиву злочинів закріплено у ст. 34 Кримінального кодексу України.

Повторне вчинення злочинів свідчить про прагнення винного продовжувати злочинну діяльність, а вчинення злочину після відбування покарання чи під час відбування покарання - про недосконалість законодавства, судової та пенітенціарної систем, які не здатні ефективно впливати на особу. Рецидив злочинів вказує на несприйняття свідомістю особи, яка вчинила злочин, комплексу кримінально-правових та психолого-педагогічних заходів, що застосовуються щодо неї в процесі відбування покарання, і відсутності стійкого позитивного результату. Рецидив як частина загальної злочинності характеризується стійкістю, підвищеним ступенем суспільної небезпеки, високим рів-

нем конспірації, професіоналізмом і самовідтворенням.

Згідно інформації Генеральної прокуратури України щодо кількості вчинених кримінальних правопорушень у розрізі ступеня їх тяжкості, статистика за 2019 рік в порівнянні з іншим роками становить щодо:

особливо тяжких злочинів -2019 - 15368, в порівнянні з минулими роками: у 2018 - 15 691, у 2017 році - 16 586, у 2016 році - 19 021;

тяжких злочинів - 2019 - 140468, в порівнянні з минулими роками: у 2018 - 167 986, у 2017 році - 198 074, у 2016 році - 213 521;

злочинів середньої тяжкості - 2019 - 177 811, в порівнянні з минулими роками: у 2018 - 196 688, у 2017 році - 202 424, у 2016 році - 236 418;

злочинів невеликої тяжкості - 2019 - 110483, в порівнянні з минулими роками: у 2018 - 106 768, у 2017 році - 106 827, у 2016 році - 123 644.

Так, у 2018 році вчинено 13 435 злочинів особами, які раніше вчиняли злочини (тяжкі та особливо тяжкі), у 2017 році - 13 722, у 2016 році цей показник становив - 11 206 [3].

Таким чином, можна констатувати, що стан проблеми має стабільно високі показники та не демонструє тенденції до значного зниження. Відсутність змін щодо запобігання рецидивної злочинності призведе до збільшення кількості осіб, що вчинили кримінальні правопорушення повторно.

Для рецидиву злочинів істотне значення має факт продовження перебування особи у криміногенному середовищі або повернення до нього після відбуття покарання чи умовно-дострокового звільнення. Поновлення старих зв'язків, криміногенне оточення, спілкування з особами з недавнім кримінальним минулим, встановлення нових, провокуючих на злочин контактів, сприяють створенню злочинних угруповань і вчиненню ще більш тяжких злочинів.

Так, у липні 2019 р. в рамках Першої національної Конференції з питань пенітенціарної пробації, організованої Благодійною організацією "FREE ZONE", були продемонстровані результати дослідження соціально-демографічного портрету засуджених, які звільняються з пенітенціарних установ. Так, в дослідженні були наведені чинники, які впливають на рівень повторної злочинності, а саме: засуджені особи ніколи не перебували у шлюбі - 44,1%, 61,7 % не мали дітей; 81,6% засуджених мали судимості; 41,7 % неодноразово засуджених вважають основною причиною злочину наркозалежність[4].

Враховуючи вищезазначене, вважаємо, що для попередження рецидивної злочинності актуальним є вдосконалення діяльності пенітенціарної пробації, оскільки відповідно до ст. 11 Закону України «Про пробацію» саме пенітенціарна пробація є тим інструментом, за допомогою якого повинна відбуватися підготовка осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення з метою трудового і побутового влаштування таких осіб після звільнення за обраним ними місцем проживання.

Разом з тим, в реалізації законодавчих норм щодо пенітенціарної пробації повинно приділятися більше уваги взаємодії та співпраці органів пробації з громадським сектором, а саме громадськими організаціями та іншими державними установами з метою забезпечення належних умов для соціальної адаптації та ресоціалізації осіб після відбуття покарання в пенітенціарних установах, з метою попередження рецидивної злочинності та недопущення її зростання в Україні. Функції служби пробації спрямовані на зменшення кількості ув'язнених шляхом застосування заходів впливу, не пов'язаних з ізоляцією від суспільства, до осіб, які вчинили злочинні діяння, і контролю за поведінкою цих осіб з метою їх соціальної реабілітації та

інтеграції у суспільство. Позбавлення волі має бути крайнім засобом з боку держави щодо злочинного діяння особи. Однак, це, звичайно, не відноситься до особливо тяжких злочинів, за вчинення яких повинно застосовуватись покарання лише у вигляді позбавлення волі.

На думку психологів, тривалий термін перебування в місцях позбавлення волі призводить до незворотних змін психіки людини. Пенітенціарні установи виступають місцем, де особи «навчаються» кримінальним основам, що не може сприяти виправленню.

Відомо, що засуджений, тимчасово ізольований від суспільства, відривається від звичайного середовища, що істотно знижує його адаптаційні можливості. При цьому, звільняючись з місць позбавлення волі, людина повертається до соціально-економічних умов, які зазнали певних змін. Незнання нових правил суспільного життя сприймається ним як їх відсутність, або можливість створити свої. Пошуки виходу з такої складної в соціально-психологічному плані ситуації часто призводять до скоєння нових злочинів.

У зв'язку з цим, вважаємо за необхідне, більш значну увагу приділяти розвитку та удосконаленню наглядової пробації, оскільки це дозволить убезпечити суспільство від вчинення повторних кримінальних правопорушень особами, засудженими до альтернативних позбавленню волі видів покарань шляхом їх виправлення. Головною метою програми заміни кримінальної відповідальності альтернативними видами виправного впливу полягає в мінімізації контактів між правопорушниками і системою кримінального правосуддя, що дозволяє уникнути стигматизації наслідків взаємодії з системою кримінального правосуддя. Наведені нижче переваги таких програм зумовили їх широке використання:

а) заміна кримінальної відповідальності альтернативними видами виправного впливу

може мати наслідком більш швидке прийняття рішення по справі правопорушника і використання найбільш доцільних способів задоволення потреб правопорушника, потерпілого (або потерпілих) і громади;

б) заміна кримінальної відповідальності альтернативними видами виправного впливу може зменшити навантаження на органи правосуддя, дозволяючи направити ресурси на здійснення програм і заходів, призначених для найбільш небезпечних правопорушників;

с) заміна кримінальної відповідальності альтернативними видами виправного впливу забезпечує родині правопорушника, потерпілому (або потерпілим), сім'ї потерпілого (або потерпілих) і, у відповідних випадках, жителям громади можливість брати участь в розгляді справ і наданні правопорушнику допомоги в реінтеграції в суспільство.

Відповідно до чинного законодавства України, наглядова пробація включає здійснення наглядових та соціально-виховних заходів щодо засуджених. Розробка форм та методів наглядової пробації, порядок її здійснення потребує серйозного наукового аналізу, психологічного обґрунтування та апробації результатів досліджень. Особливо гостро це питання постає у тому разі, коли йдеться про реалізацію пробаційних програм.

Так, станом на 01.01.2020 року на обліках уповноважених органів з питань пробації перебувало 113 529 осіб засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, а також звільнених від відбування покарання з випробуванням:

- 12566 осіб - засуджені до покарання у виді штрафу;

- 4911 осіб - засуджені до покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

- 8950 особи - засуджені до покарання у виді громадських робіт та яким покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на

певний строк замінено покаранням у виді громадських робіт;

- 823 особи - засуджені до покарання у виді виправних робіт та яким покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк замінено покаранням у виді виправних робіт;

- 86279 осіб - звільнені від відбування покарання з випробуванням;

- 605 особи - засуджені до обмеження волі, які на час винесення вироку суду не перебували під вартою.

У 2019 році із загального числа клієнтів органів пробації, до 93 724 осіб було застосовано заходи наглядової пробації.

Станом на 2020 рік реалізацію заходів, передбачених пробаційною програмою, здійснюють 1072 куратори, які пройшли спеціальне навчання та отримали відповідний сертифікат (довідку) із 542 уповноважених органів з питань пробації [5].

Так, відповідно до ч.3 ст. 10 Закону України «Про пробацію» орган пробації під час наглядової пробації реалізовує пробаційні програми стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням.

В Україні в 2018 році наказом Міністерства юстиції № 1798/5 було затверджено три пробаційні програми для повнолітніх та неповнолітніх осіб, а саме «Попередження вживання психоактивних речовин», «Подолання агресивної поведінки», «Зміна прокримінального мислення», а також 23 жовтня 2019 року наказом Міністерства юстиції України була затверджена ще одна пробаційна програма «Формування життєвих навичок».

Наведені пробаційні програми спрямовані на зміну поведінки особистості через усвідомлення нею проблеми, збільшення її вмотивованості до змін, розвиток обізнаності та відповідних навичок. Разом з тим, вбачаємо, що успішна реалізація пробаційних програм залежить, перш за все, від кваліфікованої роботи працівників органів пробації,

оскільки на них покладена значна відповідальність за проведення ефективної роботи із засудженими щодо мотивації, можливостей для праці та освіти, корекційно-реабілітаційних програм засуджених.

Відповідно до Порядку здійснення нагляду та проведення соціально-виховної роботи із засудженими до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, під час проведення соціально-виховної роботи працівники пробації повинні забезпечувати: складання індивідуального плану роботи із засудженими особами з урахуванням оцінки ризиків; застосування диференційованого підходу під час надання консультативної, психологічної та інших видів допомоги засудженим особам та ін. [6].

Все це потребує спеціальних знань та відповідної кваліфікації працівників.

Кримінально-виконавча практика останніх десятиліть свідчить про те, що ефективність реалізації державних програм щодо удосконалення та модернізації кримінально-виконавчої системи в значній мірі залежить від дієздатного персоналу. Критеріями успішності останнього, як показує його службова діяльність, є створення належних умов проходження служби та наявність необхідного рівня освіти та професіоналізму. Упродовж цього формування якісного кадрового складу пробації має першочергове значення, оскільки в умовах переходу від діючої системи відбування покарання без позбавлення волі до пробації, людський фактор має стати генеруючим джерелом реалізації державної політики у сфері пробації [7].

У зв'язку з цим, в залежності від виду пробації, персонал органу пробації повинен володіти спеціалізованими знаннями з правознавства, психології, соціальної роботи. Так, при здійсненні досудової пробації персонал повинен мати знання та навички юриста і психолога, які необхідні при роботі із особами на стадії досудового слідства (складання

досудової доповіді). При наглядовій та пенітенціарній пробації персонал потребує знань і юриста, і психолога, і педагога, і соціального працівника, і менеджера. Отже, такий поділ дозволяє стверджувати, що виконання кожного з видів пробації потребує від персоналу оволодіння або удосконалення певних знань з різних професій.

Висновки. На сьогоднішній день альтернативні види кримінального покарання стають більш ефективним і менш витратним засобом для досягнення цілей покарання, ніж позбавлення волі, однією з яких є зниження рівня рецидивної злочинності, оскільки перебування особи в пенітенціарних установах сприяє тому, що особа, перебуваючи у цих закладах, має великі шанси піддатися негативному впливу та набути соціально неприйнятні риси поведінки, що може сприяти вчиненню цією особою нових злочинів після відбуття покарання. У даний час служба пробації в Україні - це вже невід'ємна частина держави і соціуму. Даний інститут є необхідним для здійснення контролю, нагляду, реабілітації та соціалізації правопорушників, попередження рецидиву злочинності. У всіх видах пробації визначається тенденція до збільшення значення і практики застосування соціально-психологічної роботи як найбільш ефективного елементу пробаційного впливу. У рамках пробації є високі шанси до реалізації позитивного впливу на особистість правопорушника та запобігання можливості вчинення ним нових злочинів.

У порівнянні із зарубіжними країнами, для України інститут пробації є відносно новим явищем, якому сприяли світовий та європейський досвід і стандарти, основою яких є розвиток використання санкцій та заходів, виконання яких не пов'язане з позбавленням волі, метою яких є забезпечення принципу гуманізму як невід'ємної складової нової кримінально-виконавчої політики держави. Однак, слід зазначити, що період впро-

вадження даного інституту в систему кримінальної юстиції України ще до кінця не завершений. Існує відносна проблематика щодо рецидивної злочинності в Україні, яка є загальнонаціональною, оскільки в порівнянні з минулими роками, рівень рецидивної злочинності в Україні є досить високим. Це підтверджує певні недоліки в функціонування існуючої системи як щодо покарань, пов'язаних із позбавленням волі, так і системи альтернативних видів покарань. Умови, в яких перебувають засуджені до позбавлення волі, матеріально-технічне та медичне забезпечення таких установ не відповідають сучасним вимогам та Європейським пенітенціарним правилам, що, в свою чергу, не сприяє виправленню засуджених, а навпаки, може призвести до вчинення особою нових, повторних злочинів.

Одним із варіантів вирішення даної проблеми та зниження рецидивної злочинності в країні може бути доповнення переліку видів покарань, альтернативних позбавленню волі, та інших заходів кримінально-правового характеру, удосконалення роботи та функціонування органів пробації; зосередження уваги на підготовці кваліфікованих кадрів та налагодження плідної співпраці органів пробації та органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадськості та волонтерів.

Інститут пробації є прогресивною системою впливу на засудженого без застосування покарання у вигляді позбавлення волі, що в свою чергу повинно призвести до ресоціалізації засудженого, зниження рецидиву злочинів та, разом з тим, до зниження навантаження на правоохоронні органи та пенітенціарні установи.

Література:

1. Роль і переваги пробації. *Пробація України*. URL: https://www.probation.gov.ua/?page_id=122 (дата звернення: 14.10.2020).

2. Даньшин І., Голіна В., Валуцька М. Кримінологія: Загальна та особлива частини: підручник. 2-ге вид. Харків: Право, 2009. 228 с.

3. Статистична інформація про стан злочинності. *Генеральна прокуратура України*. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> (дата звернення: 14.10.2020).

4. Досвід і передові практики у сфері підготовки засуджених до звільнення у фокусі уваги служби пробачії, представників державного сектору та громадськості. *Пробачія України*. URL: <https://www.probation.gov.ua/?p=4612> (дата звернення: 08.10.2020).

5. Наглядова пробачія. *Пробачія України*. URL: https://www.probation.gov.ua/?page_id=131 (дата звернення: 08.10.2020).

6. Про затвердження Порядку здійснення нагляду та проведення соціально-виховної роботи із засудженими до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі: Наказ Міністерства юстиції України від 29.01.2019 р. № 272/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0120-19#Text> (дата звернення: 14.10.2020).

7. Ребкало М. Персонал пробачії Міністерства юстиції України: поділ та шляхи удосконалення. *Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток*. 2017. 1 (3). С. 72—76. URL: <https://pa.stu.cn.ua/tmp/pdf/62.pdf> (дата звернення: 07.10.2020).

8. Про пробачію: Закон України від 05.02.2015 р. № 160-VIII: станом на 01 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (дата звернення: 08.10.2020).

References:

1. Rol i perevahy probatsii. Probatsiia Ukrainy. URL: https://www.probation.gov.ua/?page_id=122 (дата звернення: 14.10.2020).

2. Danshyn I., Holina V., Valuiska M. Kryminolohiia: Zahalna ta osoblyva chastyna: pidruchnyk. 2-he vyd. Kharkiv: Pravo, 2009. 228 s.

3. Statystychna informatsiia pro stan zlochnynosti. Heneralna prokuratura Ukrainy. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> (дата звернення: 14.10.2020).

4. Dosvid i peredovi praktyky u sferi pidhotovky zasudzhenykh do zvilnennia u fokusi uvahy sluzhby probatsii, predstavnykiv derzhavnoho sektoru ta hromadskosti. Probatsiia Ukrainy. URL: <https://www.probation.gov.ua/?p=4612> (дата звернення: 08.10.2020).

5. Nahliadova probatsiia. Probatsiia Ukrainy. URL: https://www.probation.gov.ua/?page_id=131 (дата звернення: 08.10.2020).

6. Pro zatverdzhennia Poriadku zdiisnennia nahliadu ta provedennia sotsialno-vykhovnoi roboty

iz zasudzhenykh do pokaran, ne poviazanykh z pozbavleniam voli : Nakaz Ministerstva yustytysii Ukrainy vid 29.01.2019 r. № 272/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0120-19#Text> (дата звернення: 14.10.2020).

7. Rebkalo M. Personal probatsii Ministerstva yustytysii Ukrainy: podil ta shliakhy udoskonalennia. *Publichne administruvannia: naukovi doslidzhennia ta rozvytok*. 2017. 1 (3). S. 72—76. URL: <https://pa.stu.cn.ua/tmp/pdf/62.pdf> (дата звернення: 07.10.2020).

8. Pro probatsiiu : Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 r. № 160-VIII : stanom na 01 sich. 2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (дата звернення: 08.10.2020).

Ivchuk Yu. Yu., Ivchuk M. Yu., Nikitina O. V. Probation as a tool of correction of persons.

The issue of non-isolation of punishments from society, including probation, is given special attention all over the world. The institution of probation has a long history of formation and development in different countries and has now become an integral part of the state and society, which is a necessary tool for control, supervision, rehabilitation and socialization of offenders, promotes reintegration of the offender into society. At the same time, the institution of probation is an important factor in preventing recidivism and minimizes the costs for the state necessary to keep persons in penitentiary institutions. Compared to foreign countries, the institution of probation is a relatively new phenomenon for Ukraine, which has been facilitated by world and European experience and standards, which are based on the development of non-custodial sanctions and measures aimed at ensuring the principle of humanism as an integral part of the new criminal-executive policy of the state. The period of introduction of this institute in the system of criminal justice of Ukraine is not finished yet.

In Ukraine, there is a relative problem of recidivism, which is national, because compared to previous years, the level of recidivism in Ukraine is quite high. This confirms certain shortcomings in the functioning of the existing system of both custodial sentences and alternative punishment systems. To prevent recidivism, it is important to improve the activities of penitentiary and supervisory probation. Penitentiary probation is the instrument used to prepare persons serving a sentence of restriction of liberty or imprisonment for a definite term for release for the purpose of employment and housing of such persons after release at their chosen place of residence. The use of supervisory probation will protect society from the commission of repeated

criminal offenses by persons sentenced to alternative types of imprisonment by correcting them.

The article is devoted to the issues of determining the place of probation in the system of combating recidivism, providing characteristics and determining the features of penitentiary and supervisory probation for convicts.

Key words: *probation, recidivism, penitentiary probation, supervisory probation.*

Ивчук Ю.Ю., Ивчук М.Ю., Никитина О.В.
Пробация как инструмент исправления личности.

Вопросу применения наказаний, не связанных с изоляцией осужденного от общества, в том числе пробации, уделяется особое внимание во всем мире. Институт пробации имеет долгосрочную историю становления и развития в различных странах мира и в настоящее время уже стал неотъемлемой частью государства и общества, выступает необходимым инструментом для осуществления контроля, надзора, реабилитации и социализации правонарушителей, способствует реинтеграции правонарушителя в общество. Вместе с тем, институт пробации является важным фактором в предотвращении рецидива и минимизирует расходы для государства, необходимые для содержания лиц в пенитенциарных учреждениях. По сравнению с зарубежными странами, для Украины институт пробации является относительно новым явлением, которому способствовали мировой и европейский опыт и стандарты, основой которых является развитие использования санкций и мер, выполнение которых не связано с лишением свободы, целью которых является обеспечение принципа гуманизма как неотъемлемой составляющей новой уголовно-исполнительной политики государства. Период внедрения данного института в систему уголовной юстиции Украины еще до конца не завершён.

В Украине существует относительная проблематика по рецидивной преступности, которая является загальнонациональной, поскольку по сравнению с прошлыми годами, уровень рецидивной преступности в Украине является достаточно высоким. Это подтверждает опреде-

ленные недостатки в функционировании существующей системы как по наказаниям, связанных с лишением свободы, так и системы альтернативных видов наказаний. Для предупреждения рецидивной преступности актуальным является совершенствование деятельности пенитенциарной и наблюдательного пробации. Пенитенциарная пробация является тем инструментом, с помощью которого по-виновата происходит подготовка лиц, отбывающих наказание в виде ограничения свободы или лишения свободы на определенный срок, до увольнения с целью трудового и бытового устройства таких лиц после освобождения по избранному ими месту жительства. применение наблюдательного пробации дозволить обезопасить общество от совершения повторных уголовных правонарушений осужденными к альтернативным лишению свободы видам наказаний путем их исправления

Статья посвящена вопросам определения места пробации в системе противодействия рецидивной преступности, предоставления характеристик и определения особенностей пенитенциарной и наблюдательного пробации в отношении осужденных.

Ключевые слова: *пробация, рецидив преступления, пенитенциарная пробация, наблюдательный пробация.*

Авторська довідка:

Ивчук Юлія Юрїївна – докторка юридичних наук, доцентка, професорка кафедри правознавства Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Ивчук Михайло Юрїйович – кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри організації правоохоронних та судових органів Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка.

Нікітіна Ольга Володимирівна – студентка 2 курсу освітнього ступеня магістр денного відділення, групи ПР-192дм, юридичного факультету Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Стаття надійшла до редакції 13 грудня 2020 р

